

РЕЦЕНЗИЯ

на докторския труд на тема:

НОВИ ПОДХОДИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА СПОРТНИТЕ ЗАНИМАНИЯ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

разработен от

МАРИНА НИКОЛАЕВА НЕДКОВА, редовен докторант
катедра „**ТЕОРИЯ НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ**“,
НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ „**ВАСИЛ ЛЕВСКИ**“
за присъждане на образователна и научна степен „**ДОКТОР**“

Научен ръководител: проф. д-р Елена Николова

Рецензент: доц. д-р Анжелина Янева

Представяне на докторанта

Докторантът Марина Недкова е широкоспектърен специалист, развиващ се в различни области на теорията и практиката на физическото възпитание и спорта, с богата и разностранна преподавателска, треньорска, организационна и научноизследователска дейност.

Завършва *висшето* си образование в НСА през 2006 г. – „бакалавър“ със специалности: „Спортен журналист“, „Треньор по ски“, „Учител по физическо възпитание“; а през 2009 г. – „магистър“ със специалност „Спортен мениджмънт“. Успоредно с това преминава специализация по „Мениджмънт на спортни обекти“ за 6 месеца в Съединените американски щати (САЩ), където отговаря за десет спортни и плувни центрове, два от които са в елитни колежи и университети в Америка, включително в Държавния университет във Вашингтон.

Макар и все още на тридесет години, Марина Недкова прави впечатление с организаторските си качества и със стремежа си към новото и рационалното в израстването си като професионалист не само в България, а и в чужбина. През периода 2004–2009 г. е работила на различни места в САЩ като спасител, регионален мениджър и представител за България със следните ангажименти: подбор на кадри, подготовка на документи за работни визи, провеждане на интервюта и обучение на спасители и персонал, инспектиране на обекти, оформяне на заплати и график за работа, осъществяване на връзка с мениджърите на обектите и ръководството на фирмата и т.н. От 2009 г. до сега се е отдала на преподавателска и треньорска дейност в няколко висши училища: Национална спортна академия „Васил Левски“ (семинарни и практически занятия по ТМФВ към катедра ТФВ); ВТУ "Тодор Каблешков" (фитнес, туризъм, ръгби), „Химикотехнологичен и металургичен университет“ – София (ски, фитнес, зумба-фитнес), Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (фитнес и зумба-фитнес към Департамента по спорт). Работи като ски учител към „Витоша ски“.

През 2010 г. е зачислена за редовен докторант към катедра ТФВ към НСА, а през септември на 2013 г. е отчислена с право на защита.

Докторантката владее италиански и английски език, което ѝ помага в научноизследователската и професионалната реализация.

М. Недкова участва активно в научни конференции и поема отговорности и инициативи, като въвежда нови и атрактивни спортни дисциплини в някои висши училища като ВТУ и СУ.

Докторантът има три публикации свързани с темата.

Авторефератът предава адекватно съдържанието на дисертационния труд.

Структура на доктората

Предложеният за защита докторски труд се отличава с прегледна структура, следваща логиката на педагогическото изследване и адекватна методика, използвана в хода на експеримента. Той е в обем от 213 страници и включва:

- Увод (2 стр.);
- Три глави (116 стр.)
 - Първа (ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА) – 37 стр.;
 - Втора (ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ) – 19 стр.;
 - Трета (РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗ) – 60 стр.;
- Изводи и препоръки (4 стр.);
- Литература (16 стр.);
- Приложения (73 стр.).

Онагледяване на доктората

Резултатите и методиката на изследването са описани коректно и са добре онагледени в основния текст с 34 бр. фигури, 11 бр. рисунки и 56 бр. таблици. Приложенията – 29 на брой (73 страници), са с доказателствен характер за проведената статистическа обработка на данните от проучването, представени чрез 67 бр. таблици и анкетна карта, под формата на справка.

Използваната научна литература е коректно отразена в съдържанието на дисертацията и включва 202 литературни източника, като от тях 118 бр. на кирилица, 59 бр. на латиница и 45 електронни адреси. Значителният брой използвани литературни източници на чужд език е следствие на доброто владение на чужди езици от докторантката.

Актуалност и значимост

Изборът на тема на дисертацията е актуален и важен не само за качеството на съвременната физическа подготовка в условията на университетското образование, но и за повишаване на интереса на студентите, чрез въвеждане на нови, нетрадиционни спортове и дисциплини.

М. Недкова дава убедителна обосновка на потребността от разработване на проблема, който е както *значим*, така и *актуален* за усъвършенстване на процеса на обучение по спорт във висшите училища, за повишаване на равнището на студентския спорт в България, спрямо това на европейския и световния, най-вече като обхват на спортните дисциплини и на интерес от страна на студентите.

Първа глава (5-41 стр.) „ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА“

Първата глава е насочена към проучване и представяне на физическото възпитание и спорта, като организация, развитие и състояние, в системата на университетското образование в България, Съединените американски щати и

някои страни от Европа. Авторът стига до няколко важни за изследването изводи за решаване на проблемите на физическото възпитание и спорта в университетите и колежа в България:

- Да се проучат интересите и потребностите на студентите за спортуване с цел адаптиране на учебния материал към тях и даване на предложения до академичните ръководства на висшето училище за оптимален обем (хорариум) от задължителни часове по тази учебна дисциплина.

- Да се усъвършенства съдържанието на учебните програми и на методиката за провеждане на заниманията по физическо възпитание.

- Да се повиши мотивацията и активността на студентите в уроците, като следствие от развитие на образователните цели на предмета и знания за спорта като средство за физическа годност и социална изява.

- Да се намерят алтернативи за научно осигуряване на процеса по физическо възпитание и спорт и за повишаване на квалификацията на преподавателите по спорт.

- Да се подобри материалната спортна база на висшите училища.

Хипотезата на изследването е ясно очертана и е обвързана с предполагаемите резултати от експеримента в условията на университетското образование.

Втора глава (42–60 стр.) „ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО“

Във формулировките на целта, задачите, предмета и обекта на изследването се разкриват закономерностите на изследването в съответните условия. Поставени са четири конкретни задачи, обслужващи целта на изследването. В изследването са представени седем вида традиционни спортове и шест вида нетрадиционни спортове включени в програмите и заниманията по предмета „Физическо възпитание и спорт“ в девет висши училища в страната: Софийски университет (СУ); Висше техническо училище „Т. Каблешков“ – София (ВТУ); Химикотехнологичен и металургичен университет – София (ХТМУ); Технически университет – Варна (ТУ Вн); Технически университет – Габрово (ТУ Гб); Шуменски университет (ШУ); Югозападен университет – Благоевград (ЮЗУ Бл); Тракийски университет – Стара Загора (ТУ СЗ); Медицински колеж – София (МК Сф).

Изследвани са 386 студенти (147 мъже и 239 жени) на възраст от 19 до 23 години. В някои от извадките са включени лица, които не тренират активно, но участват в занимания по „Физическо възпитание и спорт“, а в някои и студенти, които участват в представителните отбори на ВУ по вид спорт.

Изследването е организирано в четири етапа:

- ✓ *Първи етап* (от м. септември 2011 г. до м. май 2012 г.) – период за внедряване и провеждане на учебни занимания и тренировки по нетрадиционни спортове в университетите. В този етап от изследването са събрани данни от анкетна справка от 28 университета в Р. България.

- ✓ *Втори етап* (от м. септември 2012 г. до м. ноември 2012 г.) – период на изследване на състоянието на физическото развитие и физическата дееспособност на студентите – първо изследване. Периодът приключва с формиране на две групи: контролна и експериментална.

- ✓ *Трети етап* (от м. октомври 2012 г. до м. юни 2013 г.) – период на учебно-тренировъчна дейност и формиране на промени във физическата

дееспособност на студентите през двата семестъра на уч. 2012/2013 г. В края на етапа е проведено второ изследване, съобразно задачите и целта.

✓ *Четвърти етап* (от м. юни 2013 г. до м. октомври 2013 г.) – период за систематизиране, обработване и анализиране на статистическите резултати от изследването и оформяне на дисертационния труд.

Организацията, методиката на изследване, тестовите батерии и упражненията са подбрани адекватно и напълно обслужват целта и задачите на изследването.

Трета глава (61-120 стр.) „РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗ“

Третата глава е структуриран в три параграфа (подточки):

✓ Проучване на състоянието и проблемите на дисциплината „Физическо възпитание и спорт“ във висшите училища на страната;

✓ Изследване състоянието на физическото развитие и физическата дееспособност;

✓ Нормативна база за оценка на физическата дееспособност на студентите
В *първия параграф* е представен анализът на данните от проведената анкета, разработена и одобрена от Комисията за здравеопазване и спорт към 41-то Народно събрание. Въпреки че е изпратена до всички ректори на ВУ в страната, анкетата е попълнена само от 28 висши училища от 51 съществуващи в страната.

Резултатите от анкетата, структурирана в 30 въпроса и с 266 възможни отговори, са онагледени чрез 21 фигури. Анкетното проучване показва, че проблемът за физическото възпитание и спорта не е намерил своето трайно и принципно решаване и не е съставна част от преустройството на образователната система. Физическото възпитание и спортът във висшето училище у нас не е на необходимото равнище на студентския спорт в страните с развита пазарна икономика. Спортът не е основният приоритет в развитието на ВУ както при финансирането, така и при изграждане и подобряване на материално-техническата база. Това се дължи на липсата на вътрешни университетски правила и наредби и на единна управленска структурно-функционална система.

Във *втори параграф* на трета глава „Изследване състоянието на физическото развитие и физическата дееспособност“ са проведени две основни изследвания в началото (констативен експеримент) и в края на експерименталния период с:

- Контролна група – студенти, занимаващи се със седем вида традиционни спортове – футбол, баскетбол, волейбол, фитнес, тенис, бадминтон и аеробика;

- Експериментална група – работи се по методики, характерни за спецификата на новите спортове във ВУ, заимствани от чужбина и адаптирани и прилагани от водещи наши специалисти в страната – зумба-фитнес, каланетика, ръгби, хокей на трева, крикет и тае-бо.

Изследвани са физическото развитие и динамиката на физическата дееспособност чрез тестова батерия, която включва пет антропометрични показатели и осем теста за физическа дееспособност.

Докторантката е систематизирала, статистически обработила и представила в табличен вид (19 бр. таблици) анализа на резултатите от изследването, които убедително представят предимствата на експерименталната методика на обучение. Ефектът от въздействието на приложените методики на обучение по

видовете спорт е сравнен с настъпилите промени в прираста на резултатите от тестирането, чрез които се доказва в голяма степен работната хипотеза.

Резултатите от измерването на антропометричните показатели при студентките се характеризират с малка вариативност, за разлика от студентите, където се наблюдават големи разлики, което е следствие от практикуваните спортове и участието им в представителните отбори на висшите училища. Поради възрастта на изследвания контингент, правилно докторантката провежда изследване по тези показатели само в началото на експеримента и представя данните като средно типични за контролната и експерименталната групи по пол – мъже и жени и по спортове.

При измерването на физическата дееспособност на студентите и студентките средно типичното равнище на физическата дееспособност по спортове не е достатъчно да даде отговор на въпроса за ефекта от внедряването на новите методики на обучение във ВУ. В тази връзка докторантката групира спортовете и провежда статистическия анализ в две групи – традиционни и нетрадиционни спортове, жени и мъже, както в началото на експеримента, така и в края му. Резултатите, представени както в текста, така и в глава „Приложения“, характеризират средните стойности и вариативността им в началото и в края на експеримента, като почти при всичките осем случаи разпределението на честотите има нормално или много близко до нормалното разпределение, но с голяма вариативност, т.е. нееднородност на извадките по спортове, както при традиционните, така и при нетрадиционните спортове. Според автора това е нормално, поради различната степен на физическа дееспособност и мотивите на студентите за включване в изследването.

Изследването на новите нетрадиционни спортове като средство за физическо възпитание и спорт във ВУ показва, че при жените, годишният прираст на резултатите по спортовете е значителен, особено при зумба-фитнес и тае-бо, докато при мъжете се наблюдават по-малко на брой достоверни прирасти в двигателната годност за отделните спортове. Достоверна е разликата в прираста при *седем от осем* теста за нетрадиционните спортове – жени, докато при традиционните спортове статистически достоверен е прирастът само при *два* теста.

В края на експерименталния период са регистрирани достоверни разлики между традиционните и нетрадиционните спортове по 5 теста, като нетрадиционните спортове са постигнали положителен прираст на резултатите при физическите качества бързина при бягане, експлозивна и станова сила на горни крайници, динамична и експлозивна сила на долни крайници. При мъжете достоверна разлика има по три показателя с положителна разлика за нетрадиционните спортове.

От сравнителния анализ на разликата между индивидуалните прирасти между традиционните и нетрадиционните спортове се вижда, че по всички тестове работната хипотеза при студентките се потвърждава. При мъжете се наблюдават недостоверни различия между индивидуалните прирасти, което е следствие на по-активното им участие в спортно-състезателна дейност.

Изводите от експерименталната работа, задълбочено и правилно анализирани, са умело интерпретирани като показват правилността на експерименталната методика на обучение особено при жените.

Това дава основание на автора в *трети параграф* на трета глава да разработи нормативна база за оценка на физическата дееспособност по метода на Мартин, чрез „сигмалните“ отклонения.

Заключение (121-124 стр.) „Изводи и препоръки“

В заключението са представени изводите, очертани са препоръките за практиката и насоките за използване на резултатите от емпиричното изследване.

Анализът на резултатите от изследването, експериментално и статистически проверено, потвърждава твърдението, че внедряването и практикуването на нетрадиционни спортове във ВУ, успоредно с традиционните, ще разшири съдържанието и ефекта на въздействие в учебно-тренировъчния процес по физическо възпитание и спорт.

Представяне и оценка на постиженията

Докторантът Марина Недкова доказва необходимостта от внедряването на нетрадиционни спортове при подготовка на студенти от висши училища с неспортна насоченост. В тази връзка изводите, препоръките и приносите, адекватно посочени от докторанта, са особено важни за приложението на методиката в теорията и практиката.

Разработената нормативна база за оценка на физическата дееспособност на студентите може да служи за оптимизиране на учебния процес, за селекция на университетските отбори по различните спортове, за системен научен самоконтрол на подготовката на студентите в свободното време и при организирани занимания извън учебния процес във ВУ. Това е един от най-важните приноси на рецензирания труд.

Критични бележки

В научната разработка не са изследвани и посочени проблемите, ако има такива, възникнали по време на изследването. Допуснати са някои правописни и технически грешки, които не променят изследването и не намаляват достойнствата на докторския труд.

В заключение смятам, че докторантът има достатъчен теоретически и практически опит в научно-изследователската дейност. С настоящото си задълбочено изследване показва завършено научно развитие. Докторският й труд е с положителни качества, напълно отговарящи на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

Въз основа на горното, давам своята **положителна оценка** на докторския труд, автореферата, значимите за теорията и практиката резултати и предлагам на научното жури да **присъди образователната и научна степен „Доктор“** на **Марина Николаева Недкова**.

23.01.2014 г.
гр. София

Рецензент:

доц. д-р Анжелина Янева